

Spørgsmaalet
om
Arbejdernes Alderdomsforsikring
En orienterende Oversigt
af
Cand. jur. & polit. **Cordt Trap.**

Saa længe den liberale Samfundslære beherskede Videnskaben, existerede der for denne intet socialt Spørgsmaal; den betragtede det ideale Samfund som en Sum af retligt ligestillede Individier og Samfundsmagtens Maal var at tilintetgøre alle retlige Uligheder. Staten maatte holde sig fjern fra enhver direkte Indgriben til Bedste for nogen Stand og dens Stilling til en Opgave som Arbejdernes Forsikring mod de forskellige Farer, der truede deres økonomiske Existens, var derfor paa Forhaand givet: det var Arbejderne selv, som ved frivillig Sammenslutning maatte løse Opgaven, og Staten kunde i det højeste bistaa med nyttige Oplysninger, t. Ex. lade affatte et Normalregnskab og ved statistiske Undersøgelser skaffe Dødelighedstabeller tilveje, men enhver ufravigelig Regel om tvungen Regnskabsaflæggelse, om de indbetalte Summers Anbringelse, var strængt taget et Skridt bort fra det rigtige Princip, og om tvungen Forsikring eller Tilskud fra det Offent-

lige kunde der aldeles ikke være Tale. Som bekendt er der i de to sidste Decennier sket et stærkt Omslag saavel i Videnskaben som i den almindelige Menings Opfattelse af Samfundet og Statens Opgaver med Hensyn til samme. Den moderne Videnskab anerkender nu, at Staten som Samfundets naturlige Repræsentant har en Pligt til, saa vidt muligt, at forbedre de lavere stillede Samfundsklassers Livsvilkaar og ved Bestemmelsen af Statens Stilling til den enkelte Samfundsopgave deducerer den ikke Løsningen ud af noget enkelt Princip, men ved en Afvejning af alle Livshensyn i Forhold til deres sædelige Værd og Betydning.

Hvad særlig Spørgsmaalet om Arbejderforsikringen angaar, har den moderne økonomiske Udvikling gjort dets Løsning i høj Grad paatrængende, fordi den stærke nationale og internationale Arbejdsdeling i flere Retninger har gjort Arbejdernes Stilling usikker, paa samme Tid som Arbejderne ved Lavenes Forsvinden mistede Institutioner, som delvis havde løst de herhen hørende Opgaver.

Et mægtigt Stød fremad lik Bevægelsen for Arbejderforsikringen derved, at Fyrst Bismarck, som i sin Opfattelse af Samfundet og Staten staar den moderne socialøkonomiske Skole nær, resolut tog fat paa den socialpolitiske Lovgivning. Ved hans mægtige Avtoritet er det allerede lykkedes Tyskland at gennemføre Love om Arbejdernes Syge- og Ulykkesforsikring; andre Lande have, stærkt paavirkede af det af Tyskland givne Exempel, enten gennemført disse Grene af Arbejderforsikringen eller ere i Øjeblikket beskæftigede dermed.

Spørgsmaalet om Statens Stilling til Arbejdernes

Aldersforsikring har maattet træde noget i Baggrunden for de nærmere liggende Opgaver, blandt andet fordi det her drejede sig om et Forhold af en saa uhyre social og økonomisk Rækkevidde, at man først ønskede at prøve sine Kræfter paa de mindre Opgaver, før man vovede sig videre ud, og særlig ved Gennemførelsen af de andre Forsikringslove haabede at erhverve et betydeligt statistisk Materiale, hvis Tilstedeværelse maatte danne en nødvendig Forudsætning for Spørgsmalets Løsning.

Imidlertid viste det sig mere og mere, at Selvhjælpen, som overfor flere af de andre Grene af Arbejderforsikringen havde udrettet noget virkeligt godt, stod saa godt som magtesløs overfor Aldersforsørgelsen. Exempelvis skal jeg nævne, at Selvhjælpsforeningerne i England i 1879 i det hele til Arbejdernes Understøttelse udgave ca. 7,700,000 Pd. Sterl., men heraf kun ca. 118,000 Pd. Sterl. til Aldersforsørgelse, at der i 17 Aar fra 1864 ialt tegnedes ca. 12,000 Livrentepolicer gennem Posthusene og Størsteparten af disse var sikkert ikke tegnet af Arbejdere. Det anerkendes da ogsaa af de fleste, at Spørgsmaalet kræver en Løsning og i flere Lande har man allerede gjort de indledende Skridt hertil.

I Tyskland var allerede i Trontalen af November 1881 en Ordning fra Statens Side af Arbejdernes Aldersforsørgelse stillet i Udsigt. »Ogsaa de«, hed det, »som miste deres Arbejdsevne paa Grund af Alder og Invaliditet, have overfor Samfundet Krav paa et højere Maal af statlig Hjælp end det, som hidtil er blevet dem til Del.« Begyndelsen til at indfri det heri

udtalte Løfte har den tyske Regering gjort ved Offentliggørelsen i 1887 af et Udkast til en Alderdomsforsørgelse for Arbejdere. Ifølge Grundtrækkene skal Forsikringen omfatte saa vel industrielle som Landarbejdere, Tyende samt Handelskommis'er og Lærlinge, forsaavidt deres Indtægter ikke overstige 2000 Mk., endelig Personer, hørende til tyske Skibes Besætninger. Understøttelsen bestaar i Udbetalingen af en aarlig Rente og indtræder for Alderdomsforsørgelsens Vedkommende med det fyldte 70de Aar, for Invalideforsørgelsen, naar den Forsikrede ej længer formaar at udfylde sin vante Virksomhed og hans Evner og Kræfter ej heller ere i Stand til paa anden Maade at forskaffe ham et Beløb, svarende til Minimum af Invaliderenten. Denne udgør 120 Mk., men stiger med 4 Mk. for hvert Aar, der er ydet Bidrag udover det femtende; Aldersrenten er derimod altid 120 Mk.; Kvinderne nyde $\frac{2}{3}$ af den Mændene tilkommende Understøttelse. Til Erhvervelse af den fulde Rentenydelsesret kræves der Udredelse af Bidrag i Løbet af et vist Antal Aar, som for Invaliderenten foreslaas til 5, for Aldersrenten til 30 Aar. Til et Bidragsaar udkræves der 300 Arbejdsdage i samme Kalenderaar, saaledes at et Overskud af Arbejdsdage føres over paa det næste Aar. Selv om der ikke ydes Bidrag det fulde Arbejdsaar, finder dog ingen Afkortning Sted, naar der fra tidligere Aar er opsparet et tilstrækkeligt Antal Overarbejdsdage eller der senere gøres Indbetalinger, tilstrækkelige til at dække saavel Arbejdsherrernes som Arbejdernes udfaldne Præmie med paa-løbne Renter. Opfylder den Forsikrede ikke disse Betingelser, købes der ham en Rente efter de i Tidernes Løb gjorte Indskuds Forsikringsværdi, men uden Stats-

tilskud. Rentenydelsesretten erhverves uden Hensyn til Aarsagen til Arbejdsudygtigheden, naar den Forsikrede ikke forsætlig har tilføjet sig denne eller paadraget sig den under Slagsmaal eller ved Udsvævelser. Midlerne tilvejeskaffes af Riget, Arbejderne og Arbejdsherrerne hver med $\frac{1}{3}$, Midlerne til Administrationen derimod af de tvende sidste Faktorer, af hvilke Arbejdsherrerne tilbageholde Arbejdernes Andel ved de regelmæssige Lønningsbetalinger*). Forsikringen sker i det hele gennem de samme Institutioner som Ulykkesforsikringen, altsaa navnlig gennem de faglige Forsikringsforbund**). For de Arbejdere, som ikke falde ind under Forsikringen mod Ulykkestilfælde, træde de videre Kommunalforbund eller Forbundstaterne i Forsikringssamfundenes Sted. Der udkræves Oprettelse af særlige Anstalter ved disse til Besørgelse af Alderdomsforsikringen. Der er sikret Arbejderne en ikke ringe Indflydelse paa Forsikringssamfundenes Anliggender. Foruden Sæde i Voldgiftsretterne have deres Repræsentanter Adgang med fuld Stemmeret til Samfundenes Generalforsamlinger. Er en Beslutning vedtaget mod $\frac{3}{4}$ af Arbejderrepræsentanternes Stemmer, kunne disse indgaa til »das Reichsversicherungsamt« med Besværing. Arbejderne vælge Tillidsmænd, som

---

*) Arbejdernes og Arbejdsherrernes Præmier beregnes efter Dækningsprincippet, Staten derimod udreder hvert Aar sin Andel i de ved Forsikringen forårsagede Udgifter.

***) o: Sammenslutninger af Arbejdsgivere i de samme eller med Hensyn til Risikoen for Ulykkestilfælde beslægtede Erhverv indenfor det tyske Rige eller i hvert Fald indenfor vide territoriale Grænser stiftede med det Formaal at gennemføre Arbejdernes Forsikring mod Ulykkestilfælde.

skulle afgive et Skøn over Invaliditetsansøgningerne. Bestemmelsen om disse tilkommer den Anstalt, hvor vedkommende sidst var forsikret, medens Omkostningerne fordeles paa de Anstalter, hvortil han i Tidernes Løb har hørt, i Forhold til de Præmier, han har indbetalt til dem. Opsparingen sker gennem Sparemærker. Hver Arbejder har en Bog, som Arbejdsherren har i sit Værge, og i hvilken han indklæber et saa stort Beløb i Mærker, som svarer til det for vedkommende Arbejder opsparede Beløb. For at undgaa Misbrug blive Mærkerne at kassere. Er en Bog fuld, føres den sammenlagte Sum af de indklæbte Mærkers Paalydende over i en anden Bog, i hvilken de indkøbte Mærker for Fremtiden blive at indklæbe.

Den med dette Udkast følgende særdeles interessante Betænkning udtaler, efter at have berørt de forskellige Forsikrings Forhold til hinanden, at de Arbejderforsikringen vedrørende socialøkonomiske Opgaver ikke ere afsluttede med Alderdomsforsikringen, som endnu lader Spørgsmaalet om Enke- og Børneforsørgelsen uløst; det har været nødvendigt at gaa langsomt frem for at kunne danne sig et Skøn over, om de forsikringspligtige Erhverv kunne taale større Byrder. Erhvervs-samfundene ere formentlig de heldigste Bærere af Alderdomsforsikringen og ville ved denne nye Opgave erholde et fastere Kit og mere Indhold, uden Tvivl ere ogsaa disse Samfund kaldede til at løse videre socialpolitiske Opgaver, navnlig saadanne, som have Betydning for de samme Personer, for hvilke Ulykkesforsikringen gælder. Efter sin Natur udkræver Invalidforsikringen, naar det gælder om at afgøre, om en Person paa Arbejdsherrernes og sine Kammeraters Bekostning skal

nyde Understøttelse, Deltagernes Selvstyre. Praktiske Grunde gjorde det umuligt at lægge den enkeltes Fortjeneste til Grund for Rentens Udmaaling, man maatte indføre samme Understøttelse for alle. Derimod ansaas det for principielt rigtigt at udmaale Præmierne efter den med Erhvervet forbundne Risiko; i modsat Fald vilde man jo lade den ene Arbejder betale for den anden; kun indtil de nødvendige Erfaringer vare indhøstede, blev Bidraget ens for alle. Der udtales en Forventning om, at der paa Grund af den større Prisbillighed paa Landet vil finde en Udvandring Sted dertil fra Byerne, som kan danne en gavnlig Modvægt mod disses stigende Tiltrækningskraft. Udgiften anslaaes til 156 Millioner Mk. eller c. 13 Mk. aarlig i Præmie for hver forsikret Person; dette udgør pr. Dag mellem 4 og 5 Pf. og deraf kommer paa den Forsikredes Del højt regnet 2 Pf.*)

---

*) Efter at dette Udkast har været underkastet Forbundsraadets Behandling, har den tyske Indenrigsminister nu i December 1888 i en noget ændret Skikkelse frembragt det for Rigsdagen, hvis store Flertal (det konservative, nationalliberale og ultramontane Parti) har stillet sig meget gunstigt dertil, medens Fremskridtspartiet og Socialisterne have indtaget en kølig Holdning overfor Lovforslaget. Afvigelserne fra det oprindelige Forslag ligge navnlig i Rentens Bestemmelse og Forsikringens Organisation. Hvad det første Punkt angaar, foreslaas Understøttelsen fastsat efter den paa de forskellige Steder almindelige Dagløn. For det andet Punkts Vedkommende træde efter det nye Forslag Kommunalforbundene i de faglige Korporationers Sted. Ansøgning om Invalideunderstøttelse sker til den lavere administrative Embedsmand, som henviser Afgørelsen til Bestyrelsen for vedkommende Forsikringsanstalt. Denne Bestyrelse bestaar af en eller flere Embedsmænd ved Kommunalforbundet eller Forbundsstaten enten alene eller, forsaavidt det ved Statut for vedkommende Forsikringsanstalt er bestemt, i Forbindelse

Jeg har ment at burde give et noget udførligere Uddrag af dette mærkelige Aktstykke, for at Læseren kan danne sig et nogenlunde sammenhængende Billede af, hvorledes denne store Opgave kan tænkes og er foreslaaet løst, og fordi Forslaget, om end i ændret Skikkelse, sandsynligvis vil komme til at danne Grundlaget for Ordningen af Arbejdernes Alderdomsforsikring i Tyskland og derigennem faa indirekte Betydning for Sagens fremtidige Skæbne i Evropa.

Ogsaa i England, Liberalismens Hjemland, havde Staten indtil for kort Tid siden kun gjort lidet for Arbejdernes Alderdomsforsørgelse. Ganske vist var det lykkedes Gladstone i 1864 at sætte igennem, at Posthusene kunde modtage Tegning paa Livrenter, men denne var forbunden med saa mange Formaliteter og underkastet saa mange Indskrænkninger, navnlig med Hensyn til Rentens Størrelse og Tiden for dens Tegning, at Resultatet, som andetsteds anført, kun blev ringe. Ved en Lov af 1882 blev Ordningen væsentlig forbedret,

---

med Repræsentanter for Arbejdsgivere og Arbejdere. I Tilfælde af Uenighed træffer Voldgiftsretten, i hvilken saa vel Arbejdsgivere som Arbejdere ere repræsenterede, Afgørelsen. Som øverste Instans fungerer »das Reichsversicherungsamt«, hvis Afgørelse dog kun kan søges, naar der som Grund til Klagen angives en egentlig Retskrænkelse. Foruden disse gennemgribende Forandringer skal jeg kun anføre følgende Afvigelser fra Grundtrækkene: Forsikringspligten kan efter det nye Forslag ved Forbundsraadets Beslutning udvides til selvstændige Erhvervsdrivende, naar de ikke regelmæssigt beskæftige i det mindste én Person, Begrebet Arbejdsaar er forandret til 47 Bidragsuger, og endelig beregnes Invaliderenten paa en anden Mnade, idet den efter 5 Aars Ventetid fastsættes til 24 pCt. for dernæst gennem 15 Aar at stige med 4 ‰, gennem 20 Aar med 6 ‰ og dernæst med 8 ‰ aarligt til sit Maximum 50 pCt.

Livrenten kunde variere fra 1 til 100 Pd. Sterl. og indgaas fra det fyldte 5te Aar.

Indbetalingen kunde ske gennem det særdeles betydelige Antal Postsparebanker, der findes i Landet, hvorved man tillige opnaaede en meget heldig Forbindelse mellem de tvende Institutioner, idet Præmierne til Livrenterne dækkedes af de for den Forsikrede i Postsparebanken indestaaende Beløb, hvorfor Restancer kun paadrogtes, naar dette var opbrugt. Tanken om en egentlig tvungen Forsikring har derimod først fundet videre Udbredelse i de senere Aar og Bevægelsen herfor er saa nøje knyttet til Præsten Blackleys Navn, at jeg maa give en kort Redegørelse for hans Lære. Denne gaar ud fra, at Forsikring mod Sygdom og Alderdom bør knyttes nøje sammen til én Institution. Midlerne til denne dobbelte Forsikring skulle tilvejebringes ved Tvangsbidrag fra hele Nationen i de unge Dage fra 18 til 21 Aar, den Alder, i hvilken den største Del af Befolkningen har naat sin fulde Arbejdsdygtighed, uden at der samtidig hviler saa store Byrder paa den, som senere i Livet. Bidraget sættes til 10 Pd. Sterl., som skulle være indbetalte inden det fyldte 21de Aar; hvis Beløbet til den Tid ikke er indgaaet, inddrives det efter samme Regler som Skatterestancer. For Arbejderne indeholdes disse Præmier af Arbejdsherrerne ved de ugentlige Lønningsbetalinger med 1 sh. 3 d., indtil de 10 Pd. Sterl. ere dækkede. Sygehjælpen foreslaas til 8 sh., Aldersrenten, der indtræder med det fyldte 70de Aar, til 4 sh. ugentlig. Medens Bidragspligten omfatter alle, tilkommer Sygeunderstøttelsen kun dem, som arbejde i andres Tjeneste, og det forventes, at kun de, som virkelig trænger til Alderdomsunderstøttelsen, ville

lægge Beslag derpaa. Herved i Forbindelse med, at de indbetalte Præmier paa Grund af det tidlige Tidspunkt for deres Erlæggelse have en meget høj Forsikringsværdi, er det muligt at sætte Afgifterne saa lavt. Den nøje Sammenslutning mellem Syge- og Alderdomsunderstøttelse anbefales derved, at Arbejderne i de for Sundheden skadelige Erhverv navnlig i de store Fabriker ville lægge stærkt Beslag paa Sygehjælpen, medens de paa den anden Side paa Grund af en tidlig Død kun ville faa ringe Brug for Alderdomsunderstøttelsen, medens Landarbejderne ville være akkurat i det omvendte Tilfælde, saaledes at en Udjævning af Risikoen finder Sted. I mange Tilfælde gaa Syge- og Alderdomsunderstøttelsen ogsaa umærkeligt over i hinanden. Blackley virkede utrættelig for denne Plan gennem Skrift og Tale; — i Lighed med the anticorn law league har der dannet sig en Forening, som tæller Medlemmer blandt alle Samfundsklasser, med det Maal at virke for Sagens Realisation. I 1885 nedsatte Parlamentet, væsentligt paavirket af Blackleys Energi, en Kommission for at tage Spørgsmaalet under Overvejelse, og denne afgav i 1887 sin Betænkning. Der hævede sig ganske vist adskillige Stemmer mod Forsikringstvungen overhovedet, Flertallet derimod stillede sig vel tilbageholdende overfor Tanken om at anvende Tvang overfor Sygeforsikringen, men havde derimod intet principielt at indvende mod Tvang til Alderdomsforsikring; den anbefalede dog at afvente Folkestemningens videre Udvikling og nøje at følge Begivenhedernes Gang i Tyskland.

I Italien har Regeringen gentagne Gange fremlagt Forslag til Arbejdernes Alderdomsforsørgelse. Det

sidste gik ud paa, at denne skulde overtages af Sparebankerne, der skulde tilskyde en Sum til Dannelsen af et Reservefond, ligesom ogsaa Staten skulde skyde til i Forhold til de af de Forsikrede gjorte Indbetalinger.

Som det fremgaar af det ovenanførte, er det først i de senere Aar, at Tanken om Statens Indgriben til Bedste for Arbejdernes Alderdomsforsikring har ført til Fremsættelsen af positive Forslag. Frankrig er det Land, hvor Principet Statshjælp først er bragt til Anvendelse med Hensyn til Ubemidlede Alderdomsforsørgelse. I Aarene 1847—50 var denne Sag gentagne Gange Genstand for livlige Forhandlinger i de lovgivende Forsamlinger og der udfægtedes hæftige Kampe om Forsikringsfrihed eller -tvang og om Bidragenes Tilvejebringelse udelukkende af de Forsikrede selv eller ved Tilskud fra Staten eller Arbejdsgiverne. Resultatet af disse Forhandlinger blev Oprettelsen i 1850 af »caisse de retraite pour la vieillesse«, hvor enhver kunde erhverve sig Aldersrenter paa indtil 600 Frcs. med en Begyndelsestermin mellem det 50de og 60de Aar. Indtrædelsen var fri og der var ganske vist tilstaaet Kassen Begunstigelser, saaledes Stempelfrihed, men intet direkte Statstilskud. Ved en Lov af 1886 er Anstaltens Forhold paa ny blevne ordnede, Maximum for Livrentens Størrelse fastslaaet til 120 Frcs., men Anstalten er dog endnu baseret paa Frivillighedens og Selvhjælpens Princip. Derimod er der under en anden Form brudt med det sidste. I Aaret 1852 skænkede Napoleon Hjælpekasserne en Dotation paa 10 Millioner Frcs., og fire Aar senere bestemtes det, at der af Renterne heraf skulde anvendes 200,000 Frcs. som Tilskud til de Hjælpeforeninger, der anvendte en Del af

deres Reservefond til Indkøb af Livrenter for Medlemmer. Det var Tanken at skabe en stadig voxende Fond, idet kun Renterne skulde anvendes til Understøttelse. Foruden ekstraordinære Tilskud blev Statens regelmæssige Bidrag forøget til 300,000 Frcs. og Fondens Formue var i 1881 voxet til 40 Millioner Frcs., medens de udbetalte Renter udgjorde c. 500,000 Francs.

Ogsaa i Danmark er der gjort Forslag om en Ordning fra Statens Side af Arbejdernes Alderdomsforsørgelse. Flertallet i den til Undersøgelse af Arbejderforholdene i 1873 nedsatte Kommission foreslog saaledes Oprettelsen af en Livsforsikringsanstalt for Ubemidlede med et Tilskud fra Statens Side af 75 pCt., fra Kommunen af 25 pCt. af Interessenternes eget Indskud. Medens Flertallet stod paa Forsikringsfrihedens Grund, tog et Mindretal Ordet for Tvang som uundgaaeligt nødvendig til Spørgsmaalets Løsning. Regeringen har senere taget Sagen i sin Haand, idet den i Samlingen 1883—84 forelagde Folketinget Forslag til en Alderdomsforsørgelse for Ubemidlede*), der atter fremkom i Samlingen 1884—85, og i den noget ændrede Skikkelse, hvori Forslaget nu forelaa, gik det i det væsentlige ud paa, at der oprettedes en i Forbindelse med Livsforsikringsanstalten af 1871 staaende Forsikringskasse for Ubemidlede, o: saadanne, for hvem Sikringen i deres Alderdom af en Indtægt paa indtil 300 Kroner kan være af væsentlig Betydning. Enhver Ubemidlet, Mand og Kvinde, paa imellem 18 og 45 Aar, skulde kunne indbetale Præmier til denne Anstalt, saa vel i frie, som

---

*) Jfr. Nationaløkonomisk Tidsskrift, 1884.

periodiske Bidrag. Disse med Tillæg af Renter og Rentes Renter, beregnede efter 2 pCt.s halvaarlig Rente-fod, skulde i Forening med et Tilskud fra Statens Side, udgørende 82 pCt. af det, som var indskudt i Vedkommendes 19de Aar med 2 pCt.s Aftagen for hvert Aar, Indskudet skete senere, anvendes til Indkøb af en Livrente efter det fyldte 55de Aar. Anstalten skulde afgøre, om den Forsikringsøgende kunde anses for ubemidlet efter de af ham selv fremlagte Bevisligheder og Oplysninger, indhentede hos Hjemkommunens Bestyrelse. Til Dækning af de Udgifter, Staten paadrog sig ved sine Tilskud, foresloges anvist et Beløb paa 2 Millioner Kroner; ved Siden heraf skulde den bære Udgifterne ved Anstaltens Organisation og Administration, Beløbene hertil skulde optages paa de aarlige Finanslove. Forslaget blev, som bekendt, ikke gennemført.

Efter denne korte Redegørelse for, hvad der i vort eget og nogle af de større Lande i Evropa er foretaget fra Statens Side til Gennemførelse af en Alderdomsforsikring for Arbejdere, skal jeg i Korthed nævne, hvilke Principer, der navnlig vil blive Spørgsmaal om at bringe til Anvendelse ved Sagens fremtidige Ordning. Der kan imidlertid her kun blive Tale om en Orientering, ej om en indgaaende Drøftelse, end mindre om en endelig Dom. Kampen vil navnlig komme til at staa om følgende Hovedprinciper: hvilke Personer skal Forsikringen omfatte? hvilke Faktorer skulle deltage i Tilvejebringelsen af de fornødne Midler, og bør denne ske efter Lignings- eller Dækningsprincippet? skal der være Tvang eller Frihed? skal Alderdomsforsikringen ordnes for sig eller i Forbindelse med andre Forsikringsgrene?

hvorledes skal den organiseres? hvilken er den heldigste Form for Understøttelsen? og hvor stor skal den være?

Den Kreds af Personer, Forsikringen skal omfatte, kan tænkes trukket snevrere eller videre; den kan tænkes kun at omfatte den egentlige Arbejderklasse, o: Personer, som mod Løn udføre legemligt Arbejde i andres Tjeneste, eller overhovedet Personer, som mod et ringe Vederlag arbejde for andres Regning, eller den kan udstrækkes til alle Ubemidlede. For at indskrænke Forsikringen til Arbejderklassen anføres der, at det ejendommelige ved den moderne økonomiske Udvikling netop bestaar deri, at Produktionsmidlerne med Statsmagtens Billigelse samles paa forholdsvis faa Hænder, og det først er i Forholdet mellem Arbejdsherre og Arbejder, at Spørgsmaalet om en retfærdig Fordeling af Produktionsprovenuet kommer frem, i hvilken der kan være Spørgsmaal om Berettigelsen for Staten af at gribe regulerende ind. Ganske vist kunne andre Personer trænge lige saa haardt; men saadanne ville findes under enhver Samfundsordning og deres Trang maa i særdeles mange Tilfælde skrives paa deres egen Kappe. Dertil kommer, at Grunden, hvorfor Staten maa gribe regulerende ind i Arbejderforsikringen, ikke alene maa søges i Arbejdernes økonomiske Uformuenhed, men tillige i deres Mangel paa Forudseenhed, hvorimod Omsorgen for Fremtiden er langt mere udviklet hos den literære Arbejder eller lille selvstændige Næringsdrivende, som, økonomisk set, er lige stillet med Arbejderen. Endelig er Arbejderforsikringen lettere gennemførlig, da Præmiebetalingen i høj Grad bliver lettet derved, at man kan holde sig til Arbejdsgiveren, som man atter henviser til at søge sig betalt ved Indeholdelsen af Arbejderens An-

del ved de regelmæssige Lønningsbetalinger. — Lige overfor det første Ræsonnement maa det imidlertid gøres gældende, at det afgørende for, om Staten bør støtte Individet i dets Bestræbelse for at sikre sin Alderdom bør være, om dets økonomiske Stilling er saaledes, at det ikke med Billighed kan kræves, at det selv skal tilvejebringe hele det dertil fornødne Beløb; alle økonomisk lige stillede Personer maa derfor have samme Krav paa Understøttelse uden Hensyn til den dybere Aarsag til deres Trang. Vanskeligheden ligger imidlertid i at afgøre, naar selvstændige Personer trænge til Hjælp udenfra, idet deres Indtægter meget vanskeligere lade sig konstatere end tjenende Personers. Man har i saa Henseende foreslaaet at træffe Afgørelsen efter visse ydre Kendemærker, som skulde afgive en paalidelig Maaler for vedkommendes Formuesomstændigheder; Flertallet i Arbejderkommissionen foreslog saaledes at træffe Grænsen efter, om Vedkommende holdt Tyende eller benyttede anden fast Medhjælp. Det forekommer mig korrektere, at lade Indtægten, hvorefter Indkomst og Formue og Lejlighedsskatter beregnes, maaske i Forbindelse med andre Momenter, saaledes Familiens Størrelse, være det afgørende. Fulgte man Arbejderkommissionens Forslag, vilde uden Tvivl mange Personer nyde godt af Tilskudet, som ikke kunde siges at trænge dertil. At de selvstændige Personer som oftest ere mere forudseende end Arbejderne, er ganske sandt, men dette kan kun føre til, at Tvang, hvis en saadan anses for nødvendig for Arbejderne, ikke er det her, men ikke, at det Offentlige ikke skulde træde hjælpende til.

Ved Midlernes Tilvejebringelse maa forskellige Faktorer virke sammen. Først og fremmest maa Arbejderne selv skyde

til, fordi Pligten til at yde vanskeligt kan skilles fra Retten til Medvirkning ved Forholdets Ordning, og den bedste Garanti for, at denne sker i Arbejderens Interesse ligger deri, at han har Lejlighed til at lade sin Stemme høre og kaste den i Vægtskaalen ved den endelige Afgørelse; — fordi det vil højne hans Selvfølelse og vække hans Ansvar, naar han har været med til at bygge sin egen Fremtid op; — fordi det vilde slappe hans Følelse af Pligt til, saa vidt muligt, at sørge for sig selv, naar han modtog Understøttelsen udelukkende som Gave, og fordi den offentlige Mening let vilde stemple en saadan som Fattighjælp og i Længden næppe undlade at drage Konsekvenserne heraf, og endelig fordi de Byrder, en tilfredsstillende Ordning af denne Sag vil medføre, ere saa store, at der maa mange Skuldre til at bære dem.

Arbejdsherrernes Pligt til at bidrage kan grundes paa, at deres Fortjeneste skriver sig fra Arbejdernes Virksomhed, og at de derfor fremfor andre Samfundsklasser have en Pligt til at sørge for Arbejderne. Dette Ræsonnement kan naturligvis have sin Berettigelse, men det kan dog i mange Tilfælde føre til uheldige Resultater, naar den lille Haandværker t. Ex. maa bidrage mere end den rige Læge eller Rentier. De, som have foreslaaet at lægge en Del af Bidragspligten over paa Arbejdsherrerne, have derfor særligt begrundet dette ved, at Produktionsomkostningerne for en Vare skulle være bestemte saaledes, at der deraf kan udredes en Arbejds-løn, stor nok til at betale Præmier til Arbejdernes Alderdomsforsikring, at man ved at paalægge Arbejdsherrerne en Bidragspligt skaffer Arbejderen et kunstigt Tillæg til hans Løn, bestemt til at anvendes i det

nævnte Øjemed, og at man tvinger Arbejdsgiveren til at søge sig dette sammen med de øvrige Produktionsomkostninger dækket i Produkternes Pris. En saadan Overvæltning kan godt tænkes, men der er ganske vist en Mulighed for, at Beløbet i Forvejen vil blive afdraget i Arbejdslønnen og i de store Fabrikvirksomheder, som arbejde under Trykket af en stærk international Konkurrence, vil dette sikkert ske, naar det ikke lykkes gennem internationale Aftaler at sikre en nogenlunde ensartet Arbejderforsikringslovgivning. Et Moment, som derimod taler til Fordel for Arbejdsherrernes Pligt til at bidrage til deres Arbejdes Understøttelse i Alderdom og i endnu i højere Grad i Ulykkestilfælde, er Hensynet til den forskellige Risiko. Alle ere enige i, at Arbejderne ikke ere i Stand til fuldt ud at vurdere denne ved Valget af Erhverv, saaledes at den ikke finder tilstrækkeligt Udtryk i Arbejdslønnens Højde. En Udjævning ved større Bidragspligt for de Arbejdsgivere, hvis Erhverv er forbundet med større Risiko, vil derfor være i Overensstemmelse med Retfærdighedens Fordringer og en Overvæltning paa Produkternes Pris lettere kunne ske, da en Udjævning af Tilstrømningen mellem de produktive Erhverv indbyrdes vil ske hurtigere end mellem disse og dermed i social Henseende beslægtede Livsstillinger. Da der saaledes i alt Fald er en Mulighed for, at Arbejdsgiveren virkelig kommer til at bære de Præmier, han udreder, indtil han forstaar at gøre sig betalt i Produktionsprovenuet, og da det vil være af Betydning for det gode Forhold mellem Arbejder og Arbejdsgiver, at den sidste ogsaa yder sit Bidrag, tror jeg det kan være heldigt at drage ham ind i de Bidragydendes Kreds,

medens Hovedvægten efter mit Skøn dog maa lægges paa andre Faktoreres Bidragspligt.

Det er videre naturligt, at Staten træder hjælpende til. For saa vidt man i Overensstemmelse med den moderne socialøkonomiske Opfattelse af Samfundet anerkender en Pligt for dette til, saa vidt muligt, at forbedre de arbejdende Klassers økonomiske Existensbetingelser, staar Staten som dets naturlige Repræsentant ved Realisationen af denne Opgave; ved Siden heraf er en rolig Udvikling af det sociale Spørgsmæl i høj Grad en Samfundsinteresse, og Midler, som direkte eller indirekte bidrage til at sikre denne, have lige Interesse for alle Statsborgere og bør derfor i det mindste delvis udredes af dem alle. Som fjerde Faktor bør Kommunerne medvirke, fordi Alderdomsforsikringen historisk har udviklet sig til at paahvile dem, som ved den nye Ordning efter stor Maalestok vil blive befriet for deres Fattigbyrder, der delvis ere sunkne ned til at blive Grundbyrder og som saadanne ere et medvirkende Moment i Ejendommenes Pris.

Forskellen mellem Dæknings- og Ligningsprincippet ligger deri, at medens Præmierne efter det første udmaales saaledes, at de kunne dække Livrenternes Forsikringsværdi, opkræves de efter det sidste kun med saa store Beløb, at de løbende Udgifter deraf kunne afholdes. Medens Præmierne efter det første strax udredes i deres fulde Højde for ikke senere at modtage nogen Tilvæxt, ere de efter det sidstnævnte i Begyndelsen ganske smaa for suksessive at voxe, indtil det Punkt er naat, da Afgangen af de forsikringsnydende Personer svarer til Tilgangen. Det fremhæves fra den ene Side, at Industrien paa sidstnævnte Maade bedre vil kunne

akkomodere sig efter Forholdene, at en Overvæltning paa Produktionsprovenuet lettere vil finde Sted, naar de fulde Byrder først naas paa en Tid, da Tilstrømningen alt i længere Tid har kunnet reguleres med de stigende Afgifter for Øje, ligesom det ikke vil være uden Betænkelighed, at unddrage den nationale Produktion de store Kapitaler, som der efter Dækningssystemet opsaves i Aarenes Løb. Tilhængerne af det sidstnævnte gøre paa den anden Side gældende, at det er en Uretfærdighed at læsse Nutidens Byrder over paa Fremtidens Skuldre, idet hver Tid faar nye Opgaver, som den maa ofre alle sine Kræfter uden at trykkes af for mange Forpligtelser fra Fortiden. Desuden er det langt heldigere strax at komme paa det Rene med Forholdene, som de ere, i Stedet for gennem et meget langt Tidsrum at se Byrderne voxe, hvorved Forholdene først sent ville falde i Ro. Endelig svares der, at de indgaaede Kapitaler paa ingen Maade ligge døde hen men frugtbares paa forskellig Maade, og at man jo ikke er henvist til udelukkende at anbringe dem i Stats- og Kommuneobligationer, men ogsaa kan have for Øje at skaffe dem en sikker Anvendelse i faste Ejendomme (t. Ex. ved Køb af Kreditforeningsobligationer).

Bør der vælges Frihed eller Tvang? Den sidste er et Indgreb i den Side af den personlige Frihed, som bestaar i Retten til at anvende sine Indtægter, som man vil, og som saadant et Onde. Det fremhæves med fuld Ret, at det virker i høj Grad nedbrydende paa en Persons Energi og Lyst til at sørge for sin egen Fremtid, naar det Maal, hvori dette sker, er givet ved ydre Forskrifter og intet overlades hans egen Forsynlighed, der sikres ganske vist alle et vist Minimum, men Mulig-

heden for og Interessen i at hæve sig op over dette, formindskes. Det gøres gældende, at en Tvang til Forsikring let vil kunne forhindre Arbejderen fra at anvende sit lille Overskud paa anden Maade, f. Ex. til Køb af et Hus med lidt Jord, en lille Forretning eller lignende, som dels kan have større Betydning for ham selv, dels ogsaa vil komme de Efterlevende til Gode. Naar der til Trods for disse vægtige Grunde kan blive Spørgsmaal om Berettigelsen af at anvende Tvang er Grunden denne, at den frie Udvikling aldeles ikke har forstaaet at magte denne Forsikringsgren. at der i et aldeles overvældende Antal Tilfælde ikke er Tale om et Valg mellem fri og tvungen Forsikring, men mellem den sidste og Fattigvæsenet. Afgørelsen er meget vanskelig, paa den ene Side staar Hensynet til hurtigt at opnaa et tilfredsstillende Resultat gennem en hensigtsmæssig Alderdomsunderstøttelse for samtlige Arbejdere, som delvis kunde overflødiggøre den nedværdigende Fattighjælp, paa den anden Side den frie Forsikrings langsomme, men sikrere opdragende Betydning. Det maa ikke overses, at der i de store Tilskud fra andre Faktorer vilde ligge en stærk Opfordring for Arbejderen til at forsikre. saa det vilde være meget urigtigt at slutte fra de nuværende Resultater til dem, som kunde naas under et heldigt Præmiesystem. Man behøver imidlertid ikke at opstille et »Enten—Eller«, man kunde meget vel i Tilslutning til den Blackleyske Plan ved Forsikringstvang i et kort Tidsrum i den unge Alder give Stødet til et Ønske for Arbejderen om at sikre sin Fremtid, saaledes at Valget senere skulde staa den Forsikrede frit, idet dog de andre medvirkende Faktorer skulde vedblive med deres Tilskud, i Fald Ar-

bejderen valgte at betale regelmæssige Præmier, et Standpunkt, som fandt Forsvarere i Arbejderkommissionen. En saadan kortere Tvang vilde kun have faa Betæneligheder imod sig, og man kunde muligt opnaa betydelige Resultater uden at ødelægge det i Friheden levende Initiativ. Paa denne Maade vilde man tillige opnaa at danne de faste Rammer, uden hvilke gensidige Forsikringsforbund, hvis saadanne anses for den heldigste Form for Arbejderforsikringen, ikke kunne virke med Held. I nær Forbindelse hermed staar Spørgsmaalet, om den Forsikrede bør have Ret til at udtage de indskudte Kapitaler. Flertallet i Arbejderkommissionen, som gik ud fra, at det navnlig var i den yngre og ældre Alder, at Fristelsen til at udtage Beløbet var stærkest, foreslog, at dette ikke skulde kunne ske før det 25de og efter det 50de Aar; da Hovedsynspunktet bør være, at Udtagelse vil kunne finde Sted, hvor de opsparede Penge ved den Anvendelse, de erholde, give lige saa stor eller større Betyggelse for Vedkommendes Fremtid, maatte Afgørelsen kunne bero paa, om dette efter Omstændighederne kunde siges at være Tilfælde. I saa Fald vilde der næppe være Grund til fuldt ud at lade de øvrige bidragende Faktoreres Tilskud bortfalde, som det til Forebyggelse af Misbrug var foreslaet af Arbejderkommissionen. Det maatte være vedkommende Forsikringskasses Bestyrelse, som tog den endelige Bestemmelse, og det vilde næppe være rigtigt at binde den til ufravigelige Regler, om end visse Anbringelsesmaader, t. Ex. Køb af et Sted med Jord, fortrinsvis maatte begunstiges.

Skal Arbejdernes Alderdomsforsikring ordnes for sig eller i Forbindelse med andre Forsikringsgrene?

Nogle have foreslaaet at sammenkoble den med Sygeforsikringen. Dette vil imidlertid næppe være heldigt, idet den frie Udvikling har skabt et stort Antal som oftest lokale Sygekasser, som frembyde gode Betingelser for at løse Sygeforsikringsopgaven, idet Medlemmernes nøje indbyrdes Kendskab yder den bedste Garanti mod Simulation. Da Selvhjælpen her har skabt et stort Antal livskraftige Kasser, vilde det have overvejende Betæneligheder at skære Roden over paa hele denne Bevægelse ved Indførelse af tvungne Institutioner; det Offentliges Hjælp, hvis en saadan anses for rigtig, vil ved at knyttes til de bestaaende Foreninger give disse yderligere Vind i Sejlene, men disse ere derimod meget daarligt skikkede til at paatage sig Alderdomsforsikringen, fordi saadanne Foreninger ikke eje Betingelserne for nøjagtige Præmieberegninger, og fordi den større Risiko maa fordeles paa et større Antal Medlemmer, ligesom selv mindre Bopælsforandringer kunne bringe den Forsikrede i Forbindelse med nye Kasser, hvilket enten vilde nødvendiggøre et meget indviklet Mellemløsningsforhold eller udsætte Vedkommende for at miste sin Adgang til Alderdomsunderstøttelse, hvilket her vilde være af ulige større Betydning end ved Sygeforsikringen. Derimod synes det naturligt, som man har foreslaaet i Tyskland, at forbinde Alderdoms- og Invalidforsikringen. Det gælder om at begrænse den foreliggende Opgave saaledes, at den bliver økonomisk gennemførlig, og man vil derfor blive nødsaget til ikke at sætte Aldersgrænsen for lav. I Tyskland er den foreslaaet til 70 Aar, en Alder, de færreste Arbejdere ville naa; sættes den til 65 Aar, er den endnu høj og i et stort Antal Tilfælde vil Arbejdskraften allerede

være udtømt tidligere og Invaliderenten maatte træde supplerende til. I disse Tilfælde henlægges de tvende Understøttelser, som i det hele have samme Karakter og som oftest ere bestemte til at glide umærkeligt over i hinanden, naturligt til samme Institution.

Ogsaa Ulykkesforsikringen, tror jeg, vil kunne forenes med Alderdoms- og Invalideforsikringen. Muligt, at visse Sider af Virksomheden, saaledes Bestemmelsen af Understøttelsens Indtrædelse, vil kræve forskellige Regler, hele det administrative Apparat maa de forskellige Forsikringer kunne have tilfælles.

Forsikringen kan tænkes organiseret paa forskellig Maade, den kan overlades den frie Konkurrence og ske gennem private Forsikringsanstalter eller gennem offentlige Stats- eller Kommuneanstalter eller endelig ved gensidige Forsikringsforbund, der atter kunne tænkes som Fagsammenslutninger med vide territoriale Grænser eller omfattende samtlige Fag med snævrere Grænser.

Fra de private Forsikringsanstalter kan man imidlertid se bort; de Fordele, de frembyde, veje let, Manglerne ere særdeles følelige. Valget vil saaledes komme til at staa mellem offentlige Anstalter og gensidige Forsikringsforbund. Ved Valget af Organisationsform frembyder der sig først en Række af Hensyn, der er en Betingelse for, at Maskineriet kan virke saa energiskt, simpelt og billigt som muligt. Til at fyldestgøre disse har Staten delvis gode Betingelser. En af de vigtigste Forudsætninger for Forsikringens Held vil være de Forsikredes ubetingede Tillid til dens Solvens, og herfor frembyder Staten de bedste Garantier. Forsikringens heldige Gennemførelse betinges endvidere af en Med-

virken fra saa mange offentlige Avtoriteter, at den største Enhed og Energi sikres derved, at alle Traade løbe sammen i én Haand. Alle Statsborgeres Forening i ét Forsikringssamfund vil bortrydde alle Vanskeligheder med Hensyn til Forandring af Bopæl eller Erhverv. Ved Siden heraf kan det nævnes som en betydelig Fordel, at Staten ved at udføre den hele Forsikring vil kunne tilvejebringe det største og mest systematiske statistiske Materiale. Hvad Udgifterne angaar, vil en Del kunne spares ved en økonomisk Benyttelse af de alt eksisterende Statsinstitutioner, og Bestyrelsen af de indbragte Midler vil kunne besørges paa billigste Maade, medens paa den anden Side den store Centralisation paa andre Punkter vil forøge Arbejdet og Omkostningerne.

Som det vigtigste Argument for Statens Overtagelse af Arbejderforsikringen anføres det fra en vis Side, at da der jo ved Gennemførelsen af Alderdomsforsikringen i det hele er Spørgsmaal om en Udligning af Samfundsulighederne, bør der heller ikke slavisk holdes fast ved det rent privat-økonomiske Synspunkt, at Præmierne skulle udmaales efter Risikoen, men en Udligning mellem Arbejderne vil kunne finde Sted, og til at udføre denne vil Staten være bedst egnet. For dem, som ikke dele dette Synspunkt, vil der jo her ligge en Fare, som kan blive en Grund mod Statsforsikringen. Som det vil fremgaa at det anførte, kan meget tale for en Statsforsikring, men en heldig Gennemførelse af Alderdoms- og Invalideforsikringen stiller imidlertid andre Fordringer til Forsikringens Organisation, som daarligt ville kunne forenes med en Statsforsikringsanstalt. Det vil saaledes navnlig være af den

allerstørste Betydning, at Foreningen organiseres saaledes, at den frembyder den største Sikkerhed for, at de rette Afgørelser træffes om, naar en Person har mistet sin Arbejdsevne og som Følge heraf tildels paa sine Kammeraters Bekostning skal nyde Invalideunderstøttelse. For det andet maa det ikke glemmes, at det ved Gennemførelsen af en saa stor Samfundsopgave ikke alene gælder om at sikre Arbejderne taalelige materielle Vilkaar, men tillige, saa vidt muligt, give Stødet til en yderligere Arbejden fremad, men hertil vil det være nødvendigt, at Øjet holdes aabent for, at denne Opgave i det mindste delvis løses ved Arbejdernes egen Hjælp, noget, som det er saa meget nødvendigere at gøre opmærksom paa, som Indbetalingsmaaden, gennem Arbejdsgiverne ved Indeholdelse i Lønningerne, hvor Arbejderen altsaa aldrig har været i Besiddelse af de Beløb, han selv lægger til, er vel skikket til at lade den Forsikrede glemme det virkelige Forhold. Bedst naas begge de nævnte Formaal derved, at det bliver Mænd, valgte af Arbejdere for mindre Kredse, t. Ex. faldende sammen med Kommunerne, som i Forbindelse med Repræsentanter for Arbejdsgivere faa den afgørende Indflydelse paa Invaliditetserklæringen, og at dette Hverv ikke forbindes med andre Tillidshverv. At forbinde en saadan Organisation med en Statsanstalt, vilde imidlertid meget vanskeligt kunne lade sig gøre. Som Gennemgangsled fra Staten til de gensidige Forsikringsforbund staa Kommunerne eller Kommunalforbundene. Ved Siden af Hensynet til at have særlige Repræsentanter for Arbejderforsikringen ville ogsaa andre Forhold, saaledes navnlig Kommunernes Interesse i at reducere Fattigforsørgelsen saa meget

som muligt, gøre Kommunerne uskikkede til at være Forsikringens Bærere. Hertil kommer en Række af praktiske Grunde. Kommunen danner ikke et tilstrækkeligt bredt Grundlag til at udligne Risikoen, Administrationsudgifterne vilde paa Grund af Forsikringsanstaltens store Antal blive uforholdsmæssigt store og det vilde blive umuligt at finde det tilstrækkelige Antal Mænd med fornøden Indsigt i Assurancens Teknik. Forsikringens Gennemførelse vilde let blive i høj Grad uensartet og navnlig vilde der idelig finde Overgange Sted fra det ene Samfund til det andet. Kommunalforbundene, som Forsikringens Bærere, vilde langt fra i samme Grad lide under de ved de isolerede Kommuner paapegede Mangler; men knytter man Forsikringen nøje sammen med Forbundenes øvrige Administration, vilde man vanskeligt hertil kunne knytte Fordelene ved de Forsikredes egen Deltagelse. Denne kan først fuldt ud komme til sin Ret ved de gensidige Forsikringsforbund. Men ved disse vil der da atter blive at træffe Valg mellem Forbund, kun omfattende et eller nogle enkelte beslægtede Erhverv indenfor meget vide Grænser eller Forbund omfattende samtlige Fag, men da indenfor snævrere territoriale Grænser. De sidste frembyde store praktiske Fordele, Administrationen bliver billigere, Arbejdernes Deltagelse lettere, fordi Afstandene formindskes, Forsikringen kommer til at hvile paa et bredere Grundlag, paa samme Tid som man dog meget vel kan klassificere Bidragene efter Fareklasser, det bliver endelig lettere at finde Personer, skikkede til at beklæde de forskellige Æresfunktioner, idet disses Tal indskrænkes. Naar man i Tyskland i Udkastet til en Alderdomsforsikring for

Arbejdere har foreslaaet Fagsammenslutninger, har man sikkert været ledet af Hensynet til at styrke de allerede ved Ulykkesforsikringsloven skabte Organismer, byggede paa den ved fælles Livsvirksomhed skabte Solidaritetsfølelse, som vilde faa et mægtigt Stød fremad ved Bevidstheden om Løsningen i Fællesskab af en betydningsfuld Samfundsopgave. Disse Fagsammenslutninger tillægger man fra en vis Side en meget stor Betydning til Løsningen af det sociale Spørgsmaal. At dette har været Tanken, udtales ogsaa udtrykkeligt i Betænkningen. Det er ikke her Stedet at drøfte dette betydningsfulde Spørgsmaal, jeg skal blot hentyde til det betænkelige i at lade et Forsikringen uvedkommende Hensyn spille en dominerende Rolle ved Valget af Organisationsformen, og erkendes det, at det Apparat, som sættes i Scene for at løse Forsikringsagen, er for stort, vil det maaske netop ikke gavne Ideen om den faglige Sammenslutning mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, at den knyttes saa nøje sammen med Arbejderforsikringen. Vælger man gensidige Sammenslutninger mellem samtlige Arbejdere og Arbejdsgivere indenfor noget snævrere Grænser, vilde der jo ogsaa opnaas et Samarbejde, som kunde være af Betydning. Det gøres endvidere gældende, at der er saa meget mindre Grund til at gøre store Ofre for Fagorganisationen, som den moderne industrielle Udvikling fører med sig, at mange Erhverv og da navnlig de store Fabriksvirksomheder ikke have deres faste Stab af Arbejdere, sammenknyttede ved en fælles Opdragelse og Bevidstheden om Livet igennem at være knyttede til samme Virksomhed; men Arbejdskraften er samlet fra alle Verdens Hjørner og alle mulige Erhverv. Vælges gensidige Forsikrings-

forbund, omfattende samtlige Forsikrede paa et vist Territorium, bliver der Spørgsmaal om Bestemmelsen af dettes Størrelse og Forbundets Organisation. For at drage vide Grænser, taler Hensynet til at fordele Risiko-koen, reducere en vis Klasse af Administrationsudgifter (vedrørende Formuebestyrelsen), lette Overgangen fra et Sted til et andet, paa den anden Side besværliggøres Forbindelsen mellem Forsikringsanstalten og de Forsikrede, jo længere Afstanden er mellem disse. At bestemme den Grænse, hvor de modstridende Hensyn holde hinanden i Ligevægt, lader sig ikke gøre ved almindelige Regler. Her i Landet tror jeg, at Grænserne i hvert Fald ikke burde trækkes snævrere end Amtsgrænserne, men at man maaske snarere burde lade et Forsikringsforbund omfatte flere Amter. Hvad endelig Forsikringens nærmere Organisation angaar, kræve visse Sider af samme Decentralisation og Selvstyre, andre Centralisation og Udførelse gennem Embedsmænd. Til den første Klasse hører, som allerede omtalt, Virksomheden ved Invaliditetens Erklæring, hvortil naturligt knytter sig et Tilsyn med de Forsikrede. Derimod tale overvejende Grunde for, at den egentlige Administration, derunder Formuebestyrelsen, Regnskabsvæsenet med mere henlægges til fast ansatte Embedsmænd, hvem det ogsaa, om fornødent med sagkyndige Kræfter ved deres Side, maa tilfalde at fastsætte Præmiernes Størrelse. For at sikre Arbejdere og Arbejdsgivere en vis Indflydelse paa Administrationens Gang, kunne deres Repræsentanter atter vælge et mindre Udvalg, som skal vaage over, at Forretningsgangen gaar for sig i de Forsikredes Interesse.

Hvilken Organisationsform, der end vælges, vil det være nødvendigt at bringe den i Overensstemmelse med den moderne Rets Grundsætninger om enhver Persons Ret til frit at vælge Opholdssted og Beskæftigelse. Indtræder der en Forandring i en Persons Livsvirksomhed, som bringer ham over i et andet Erhverv eller til et andet Sted og saaledes muligt bringer ham i Forbindelse med et andet Forsikrings-Samfund eller -Anstalt, maa hans retlige Adgang til Rentenydelse forblive uforandret, medens hans Pligt til at yde Præmier gaar over paa den nye Anstalt. Den Forsikrede modtager da Understøttelsen gennem den Anstalt, hvortil han hører i det Øjeblik, Invaliditeten indtræder eller Aldersgrænsen er naat og Udgifterne paalignes de Anstalter, hvortil Vedkommende i Tidernes Løb har hørt i Forhold til de indbetalte Præmier.

Hvad Formen for Rentenydelsen angaar, staar Valget mellem Ydelsen af en Kapital engang for alle eller en Renteydelse; som Regel maa vistnok den sidste foretrækkes. Det er den billigste, fordi der kun samles op til dem, som virkelig leve; dernæst forudsætter Administrationen af en Kapital en Forudseenhed, som man i Regelen ikke tør vente hos dem, Forsikringen skal komme til Gode. Der har været Talsmænd for at give Understøttelsen væsentlig i Form af Naturalforplejning, naturligvis uden de Indskrænkninger i den personlige Frihed, Fattigunderstøttelsen nu fører med sig. Det vilde imidlertid sikkert lidet stemme med Arbejderstandens Ønsker at gøre et saadant Valg obligatorisk og vilde i det hele have overvejende Betæneligheder imod sig; noget andet er det, at der muligt kunde indrettes større Anstalter, hvor det kunde

tillades dem, der ønskede det, at have Bopæl og nyde Forplejning mod Opgivelse af den tilstaaede Understøttelse.

Rentens Størrelse vil altid bero paa et Skøn; derimod frembyder der sig et Spørgsmaal af mere principiel Betydning, om den Forsikredes tidligere Fortjeneste skal have nogen Indflydelse paa Understøttelsens Størrelse. Der lader sig tænke forskellige Kombinationer, Renten kan tænkes udmaalt efter den enkeltes Fortjeneste i en længere Række Aar eller i et enkelt Aar eller den gennemsnitlige Løn i vedkommendes Fag eller paa det Sted, han sidst havde Arbejde. I Almindelighed lader det sig anføre, at det er haardere for den, som har vænnet sig til et bedre Levesæt, at blive sat paa smal Kost, end for den, som i Forvejen er det. Man kan imidlertid næppe kræve af Staten, at den skal tillægge denne Betragtning nogen Betydning, dens Pligt synes ikke at kunne gaa ud over Sikringen for alle af en tarvelig Existens. I modsat Fald vilde ogsaa de fattigere Arbejdere nyde mindre Understøttelse end de mere velstillede, som jo kunne henvises til ved Siden af det tvungne Minimum at tegne en lille Livrente. Snarere kunde Hensynet til Livets forskellige Dyrhed, navnlig mellem By og Land, føre til, at Renterne varierede noget herefter. Man vilde imidlertid ved at tage dette Hensyn, saa vidt jeg skønner, rode sig ind i uoverstigelige Vanskeligheder. Lod man Prisniveauet paa det Sted, hvor Invaliditetserklæringen fandt Sted, være det afgørende, maatte man for det første give Afkald paa, at Vedkommende skulde bidrage i Forhold til den Understøttelse, han kom til at nyde, og yderligere vilde der ingen Sikkerhed have for, at den Forsikrede

i Invaliditetsojeblikket levede paa det Sted, hvor Invaliditetserklæringen afgaves (en Arbejder ved en Fabrik i Udkanten af en By bor ofte i det nærliggende Landdistrikt), end mindre for at han vedbliver at bo der. Nogen Betydning vilde det ogsaa have, at man ved at graduere Understøttelsen efter Opholdsstedets Prisbillighed, vilde formindske Arbejdernes Tilskyndelse til at tage Bopæl paa Landet, hvilket vilde danne en heldig Modvægt mod Byernes stadig stigende Tiltrækningskraft. Det bliver derfor heldigst at lade Renten være ens for alle, kun saaledes, at Bidragsaarene faa Indflydelse paa dens Størrelse. Derimod er det rettest at bestemme Præmierne efter den med Erhvervene forbundne Risiko, i modsat Fald vil den Del af Bidragene, som gaar ud over Risikopræmien i det mindst farlige Erhverv blive udredet ligeligt af hele Arbejderstanden, medens den i højst ulige Forhold kommer de forskellige Erhverv tilgode; medens det paa Grund af Forholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere kan være retfærdigt at lade den første bære en Del af Risikoen i Haab om en Overvæltning i Tiden paa Produktionsprovenuet, lader der sig ikke anføre retfærdiggørende Grunde for at lade den ene Arbejder bære selv midlertidigt en Del af Byrderne ved den andens Forsikring.

En af Hovedvanskelighederne ved Arbejderforsikringen ligger deri, at Arbejdsløshed sætter den Forsikrede ude af Stand til at betale Bidrag og derved truer Forsikringens Existens. Paa forskellig Maade har det tyske Regeringsforslag søgt at bøde herpaa, men der bliver dog altid en meget vigtig Klasse af Tilfælde tilbage, hvor Vedkommende opfylder de personlige Betingelser for at kunne arbejde, men enten ikke kan

finde lønnet Beskæftigelse eller ikke vil arbejde paa Grund af Uenighed om Arbejdsbetingelserne. Da de fleste Tilfælde af denne Klasse kan henføres til sidste Gruppe, kan Staten umuligt tillade Bidragenes Bortfalden i det her nævnte Tilfælde uden indirekte at stille sig paa Arbejdernes Side og saaledes forlade Kontraktfrihedens Grund. Det kan nu ganske vist tillades Arbejderen at efterbetale de udfaldne Præmier, men ofte vil dette være forbundet med uoverstigelige Vanskeligheder, og det kan derfor let tænkes, at den Forsikrede mister Retten til Understøttelse uden egen Skyld. Dette kan imidlertid ikke undgaas, saa længe man ikke har Domstole, bestaaende saavel af Arbejdere som Arbejdsgivere, som kunne dømme i Parternes Tvistigheder. Her vil Staten kunne tillade, at Præmierne udfalde, naar Dommen lyder paa, at den Forsikrede ikke kunde finde Beskæftigelse paa passende Betingelser. Saadanne Domstole forudsætte imidlertid en meget høj økonomisk Udvikling, og det vil næppe være heldigt, at fremtvinge deres Dannelse ved positive Lovbud, idet deres Evne til at udrette noget vil staa og falde med den indbyrdes Tillid mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Hvor de derimod findes, som visse Steder i England, vil det være muligt ogsaa paa dette Punkt at bringe Forsikringen i Overensstemmelse med det moderne økonomiske Liv.

Hvad Spørgsmaalet om Formen for Kontrollen med de opsparede Beløb angaar, har Forslaget om Indførelse af Sparemærkebøger i Tyskland fremkaldt den hæftigste Forbitrelse hos Arbejderne, idet de frygte for, at disse Bøger ved aftalte Tegn mellem Arbejdsgiverne indbyrdes skulle udvikle sig til at blive Ar-

bejdsbøger. Hvor stor Betydning der maa tillægges denne Frygt, er vanskeligt at afgøre —, Regeringen har energisk fralagt sig enhver Hensigt om paa denne Maade atter at ville indføre Arbejdsbøger, i hvert Fald savnes der praktiske Forslag om, hvorledes Kontrollen paa anden Maade skulde øves.

Ifølge en i 5te Hefte af Nationaløkonomisk Tidsskrift for 1888 af Kontorchef Rubin opstillet Beregning, skulde en Alderdomsforsørgelse for danske Arbejdere, udgørende 200 Kroner i aarlig Understøttelse, hvis denne allerede indtraadte fra og med det 55de Aar, koste 28,200,000 Kroner, hvis den først indtraadte i det 65de Aar 11,800,000 Kroner. Man kan saaledes allerede nu med tilnærmelsesvis Nøjagtighed udregne, hvor meget en vis Alderdomsunderstøttelse, som indtræder i et bestemt Leveaar, vilde koste; derimod savner man statistisk Materiale til at afgøre, hvor store Udgifter en samlet Invalide- og Alderdomsunderstøttelse vilde medføre og et saadant kan efter Forholdets Natur kun erholdes med nogenlunde Nøjagtighed ved selve Forsikringens Gennemførelse; thi tilstrækkelig Oplysning kan ikke erholdes gennem Antallet af Sygedage i den paagældende Aldersklasse. Man ser saaledes, at Tyskland, som dog staar højt paa Socialstatistikens Omraade, fremlægger sit Forslag til en Invalide- og Alderdomsunderstøttelse for Arbejdere med Bevidsthed om, at Præmierne rimeligvis ere for høje, men man har hellere villet gribe fejlt opad end nedad. Et Overslag over Udgifterne maatte derfor altid tildeels bero paa et Skøn, som dog kunde støtte sig paa en Del rigere Oplysninger end dem, som nu foreligge.

Man kunde t. Ex. paalægge forskellige Sygekasser, der kunde anses som Repræsentanter for de økonomiske Modsætninger her i Landet, at indhente saa nøjagtige Oplysninger, som overhovedet kunde skaffes tilveje, om deres Medlemmer i et vist Antal Aar før den faste Aldersgrænse. De derved foraarsagede Udgifter maatte naturligvis bæres af det Offentlige.